

школи експериментального типу. Окрім того, йому належать архітектурна концепція забудови кварталу по вул. Шота Руставелі — Саксаганського — В. Васильківській — Жиланській в м. Києві (1998-1999); проект житлового будинку по вул. Січневого повстання, 10 (1988-1999), будинок Верховного Суду України в м. Києві (1991-1992), житловий будинок Отамана кримського козацтва в м. Ялта (1995); реконструкція житлового будинку під готель по вул. Володимирській, ескізи проекти — торговельно-ділового центру на Севастопольській площі, реконструкція будівлі центру ВЕСУ на Львівській площі, офісно-торговельного комплексу на вул. Гайана — в м. Києві, туристичного комплексу на о. Мадагаскар (1998), туристичного комплексу на Сейшельських островах (1997-1998) та ін.

Основні наукові праці В. Єжова: монографії «Архитектурно-конструктивные системы общественных зданий» (1981), «Архитектура общественных зданий массового строительства», «Архитектура Украины на современном этапе» (1984), «Архитектурно-конструктивные системы гражданских зданий» (1998, у співавторстві), «Полвека глазами архитектора» (2001), «Эскизная графика архитектора» (2003).

Творчо-наукові праці Валентина Івановича Єжова посіли належне їм місце у скарбниці української культури і слугуватимуть подальшому розвитку у сфері теорії і практики українського зодчества.

Президія НАМ України

ВАЛЕРІЯН ДМИТРОВИЧ РЕВУЦЬКИЙ (Пам'яті іноземного члена НАМ України В.Д. Ревуцького)



22 грудня 2010 року на 101 році життя у м. Ванкувер (Канада) відійшов у вічність видатний український учений — історик театру, театральний критик, публіцист, педагог, іноземний член Національної академії мистецтв України Валеріян Дмитрович Ревуцький. Представник славного козацько-старшинського роду, син визначного українського вченого, філолога і музикознавця Дмитра Миколайовича Ревуцького, племінник видатного українського композитора і педагога Льва Миколайовича Ревуцького — Валеріян Ревуцький народився 14 червня 1910 року у тому самому гніздов'ї, звідки родом його батько і дядько, а саме у селі Іржавець колишнього Прилуцького повіту Полтавської губернії (тепер — Ічнянського району Чернігівської області). Підростав у Києві, де

батько працював учителем сьомої київської гімназії. У вісім років померла мати, згодом з'явилася мачуха. 1925 року закінчив відому тоді своєю українськістю трудову семирічну школу імені Т. Шевченка в Києві і вступив до Київського політехнічного інституту на факультет будівництва шляхів, який у 1931 році було реорганізовано,

внаслідок чого В. Ревуцький опинився в Київському будівельному інституті (тепер — Національний університет будівництва і архітектури).

У 1935–1936 рр. служив у Червоній Армії на Далекому Сході (РРФСР). Після демобілізації, у 27-річному віці кардинально міняє фаховий орієнтир: вступає на акторський факультет Київського державного театрального інституту. Та, мабуть, акторство не було справжнім покликанням палкого любителя театрального мистецтва, а тим більше, що в тодішній репресивній атмосфері, коли батька було знято з педагогічної роботи, а до сина почастішали різні претензії ідеологічного характеру, Валеріян Ревуцький в 1939 році переводиться на третій курс до Державного інституту театрального мистецтва у Москві (знаменитий «ГИТИС»), але на театрознавчий факультет. Через два роки, в рік початку війни, В. Ревуцький закінчує цей навчальний заклад і стає одним з небагатьох на той час українців — випускників прославленого вишу, а ще випускником театрального факультету — то таки першим (до повоєнних років в українських театральних вишах ще не було спеціальності «театрознавство»).

У перші дні війни В. Ревуцький, на прохання хворого батька, повертається до Києва, залишається з батьком і під час німецької окупації. В останні дні 1941 року переживає родинну трагедію й водночас трагічну подію для всієї української культури — загадкове вбивство у власній квартирі його батька й мачухи. Під час німецької окупації Києва В. Ревуцький працював у Музично-театральній консерваторії, керованій Остапом Лисенком, та новоствореному при ній музично-драматичному ансамблі, перейменованому у червні 1943 року на театр-студію «Гроно».

Коли німці, передбачаючи запеклу боротьбу за київський форпост, у вересні 1943 року виганяли киян з міста, В. Ревуцький останнім потягом київських біженців подався до Львова. Там працював викладачем у новоствореному Й. Гірняком театрі-студії при Інституті народної освіти, виступаючи як театральний критик на сторінках місцевої української преси. Улітку 1944 року разом з іншими театральними діячами виїхав до Європи, а в 1950 році перебрався до Канади. Заробляв на шматок хліба чорною фізичною працею і водночас вивчав англійську мову. У 1954–1956 рр. навчався в магістратурі зі спеціальності «слов'янське літературознавство» при Торонтонському університеті. 1957 року здобув науковий ступінь магістра мистецтв, захистивши дослідницьку працю «Драматургія Миколи Куліша», до того часу ще забороненого в СРСР письменника-драматурга. В 1960–1979 рр. працював професором на славістичних відділах канадських університетів у містах Ванкувер та Вікторія. Активно друкувався в діаспорній українській та англомовній пресі. Був обраний дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка в Канаді (1969) та членом-кореспондентом Української Вільної Академії Наук (УВАН) у США (1972), дійсним членом УВАН в Канаді (1977) та УВАН у США (1988). З 1979 року перебував на емеритурі (тобто на пенсії), співпрацюючи з канадським національним радіо та радіо «Вільна Європа» як коментатор з мистецьких питань.

Після проголошення незалежності України В. Ревуцький чотири рази відвідав Батьківщину (1992, 1993, 1996, 1997 рр.). 1994 року був обраний членом Національної спілки театральних діячів України; 1995 — нагороджений премією імені І. Котляревського; 2001 — обраний іноземним членом Академії мистецтв України; 2002 — дістав почесне звання «Заслужений діяч мистецтв України».

2007 року в Києві вийшов друком бібліографічний покажчик «Валеріян Ревуць-

кий», укладений його дружиною Валентиною Ревуцькою (родом із м. Проскурів, тепер — м. Хмельницький). У покажчику зафіксовано шість окремих книжкових видань В. Ревуцького: «П'ять великих акторів української сцени» (Париж, 1955) — про корифеїв українського театру; «Нескорені березільці: Йосип Гіряк і Олімпія Добровольська» (Нью-Йорк, 1985) — про діяльність колишніх провідних акторів театру «Березіль» у повоєнний еміграційний період у Західній Європі та США; «В орбіті світового театру» (Харків, 1995) — про діяльність в еміграції видатного актора й режисера В. Блавацького; «Віра Левицька» (Торонто, 1998) — про діяльність видатної актриси театру Західної України 30-х — першої половини 40-х років та в еміграції; «По обрїю життя» (Київ, 1998) — вельми цікаві мемуари В. Ревуцького; «Заграва: Кілька слів про театр 1933–1938 років» (Львів, 2000) — про найвидатніший львівський український театр періоду польської окупації Західної України. Крім того, В. Ревуцький знаний фахівцями як науковий редактор збірника «Лесь Курбас у театральній діяльності: В оцінці сучасників: Документи» (упорядник — Осип Зінкевич; Торонто, 1989) та автор ґрунтовної вступної статті і коментарів до цього видання; науковий редактор та автор вступної статті до монографії Юрія Шерегія «Нарис історії українських театрів Закарпатської України до 1945 р.» (Пряшів, 1993). Він же й упорядник збірника «Ріміні: 1945–1947: Перша українська дивізія Української Національної Армії у британському полоні в Італії» (ч. 2; Київ, 2005).

Список статей і рецензій В. Ревуцького, опублікованих у наукових збірниках та періодичних виданнях українською та англійською мовами, складається майже з 300 позицій, а статей в енциклопедичних виданнях українською та англійською мовами — близько 800. Останні статті опубліковані переважно в чотирнадцятитомній «Енциклопедії українознавства», виданій у діаспорі в 50–70-х роках ХХ ст. і перевиданій у Львові в 90-х роках, та в англомовних енциклопедіях з українознавства у 80–90-х роках ХХ ст. Залишаються неопублікованими: велика англомовна «Історія українського театру» — від початку ХХ ст. до 1991 року та ряд інших праць.

В. Ревуцький не втратив інтелектуального потенціалу до кінця життя, що засвідчують його публікації в українській періодиці ще й 2009 року.

Світове українство відзначило 100-літній ювілей видатного вченого публікаціями в періодичній пресі Канади, США та в Україні. Під егідою Національної спілки театральних діячів України за участю Національної академії мистецтв України у червні 2010 року у Києві відбулося публічне заочне пошанування ювіляра (розгорнутий репортаж про цю подію опубліковано в журналі «Просценіум». — 2010. — № 2–3). Тоді ж було оприлюднено постанову президії Національної академії мистецтв України про нагородження Валеріяна Дмитровича Ревуцького Золотою медаллю НАМ України — за видатні мистецькі заслуги та наукові досягнення.

Наукова спадщина Валеріяна Ревуцького — неоціненний набуток українського театрознавства, становить помітну частину нашої театрознавчої класики, а відтак заслуговує на глибоке вивчення й кількатомне видання.

Ростислав ПИЛИПЧУК

академік Національної академії мистецтв України